Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

2. juni 2022*

»Præjudiciel forelæggelse – socialpolitik – ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv – forbud mod forskelsbehandling på grund af alder – direktiv 2000/78/EF – artikel 3, stk. 1, litra a) og d) – anvendelsesområde – hvervet som valgt formand for en arbejdstagerorganisation – vedtægter for denne arbejdstagerorganisation, der fastsætter, at kun medlemmer, der på valgdagen ikke er fyldt 60 år eller 61 år, er valgbare til formandskabet«

I sag C-587/20,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Østre Landsret (Danmark) ved afgørelse af 6. november 2020, indgået til Domstolen den 9. november 2020, i sagen

Ligebehandlingsnævnet, som mandatar for A

mod

HK/Danmark,

HK/Privat,

procesdeltager:

Fagbevægelsens Hovedorganisation,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, A. Prechal, og dommerne J. Passer, F. Biltgen (refererende dommer), N. Wahl og M.L. Arastey Sahún,

generaladvokat: J. Richard de la Tour,

justitssekretær: fuldmægtig C. Strömholm,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 20. oktober 2021,

* Processprog: dansk.

efter at der er afgivet indlæg af:

– Ligebehandlingsnævnet, som mandatar for A, ved advokaterne P. Ahlberg og R. Holdgaard,

– HK/Privat og HK/Danmark ved advokat J. Goldschmidt,

– Fagbevægelsens Hovedorganisation ved advokat R. Asmussen,

– den græske regering ved N. Dafniou, I. Kotsoni, O. Patsopoulou og E. Skandalou, som befuldmægtigede,

– Europa-Kommissionen ved L. Grønfeldt og D. Martin, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 13. januar 2022,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 3, stk. 1, litra a) og d), i Rådets direktiv 2000/78/EF af 27. november 2000 om generelle rammebestemmelser om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv (EFT 2000, L 303, s. 16).

2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Ligebehandlingsnævnet (Danmark), som mandatar for A, på den ene side, og hovedforbundet HK/Danmark og sektoren HK/Privat (herefter samlet »HK«), på den anden side, vedrørende en sektorlov i dette forbund, hvorved der indføres en aldersgrænse for ansøgerne til forbundets formandskab.

Retsforskrifter

EU-retten

3 4., 5., 9. og 11. betragtning til direktiv 2000/78 har følgende ordlyd:

»(4) Alle menneskers ret til lighed for loven og beskyttelse mod forskelsbehandling er en universel rettighed, der anerkendes i verdenserklæringen om menneskerettigheder og FN's konventioner om afskaffelse af alle former for diskrimination imod kvinder, om borgerlige og politiske rettigheder og om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, og den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, som alle medlemsstaterne har undertegnet. ILO-konvention nr. 111 forbyder forskelsbehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv.

(5) Det er vigtigt at respektere sådanne grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder. Dette direktiv anfægter ikke foreningsfriheden, herunder retten til sammen med andre at oprette og slutte sig til fagforeninger for at forsvare egne interesser.

[...]

(9) Beskæftigelse og erhverv er afgørende områder, når det gælder om at sikre lige muligheder for alle og bidrage effektivt til, at alle borgere kan deltage i fuldt omfang i det økonomiske, kulturelle og sociale liv, og til den personlige udvikling.

[...]

(11) Forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering kan hindre opfyldelsen af målene i EF-traktaten, særlig opnåelsen af et højt beskæftigelsesniveau og et højt socialt beskyttelsesniveau, højnelse af levestandarden og livskvaliteten, økonomisk og social samhørighed og solidaritet samt fri bevægelighed for personer.«

4 Dette direktivs artikel 1 med overskriften »Formål« har følgende ordlyd:

»Formålet med dette direktiv er, med henblik på at gennemføre princippet om ligebehandling i medlemsstaterne, at fastlægge en generel ramme for bekæmpelsen af forskelsbehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.«

5 Direktivets artikel 3, der har overskriften »Anvendelsesområde«, fastsætter følgende i stk. 1 og 4:

»1. Inden for rammerne af Fællesskabets beføjelser finder dette direktiv anvendelse både i den offentlige og den private sektor, herunder offentlige organer, på alle personer for så vidt angår:

a) vilkårene for adgang til lønnet beskæftigelse, udøvelse af selvstændig erhvervsvirksomhed og erhvervsmæssig beskæftigelse, herunder udvælgelseskriterier og ansættelsesvilkår, uanset branche og uanset niveau i erhvervshierarkiet, herunder i henseende til forfremmelse

[...]

d) medlemskab af og deltagelse i en arbejdstager- eller arbejdsgiverorganisation eller en organisation, hvis medlemmer udøver et bestemt erhverv, herunder de fordele, sådanne organisationer giver medlemmerne.

[...]

4. Medlemsstaterne kan fastsætte, at i det omfang dette direktiv vedrører forskelsbehandling på grund af handicap eller alder, finder det ikke anvendelse på tjeneste i de væbnede styrker.«

Dansk ret

6 § 1 i lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v. (forskelsbehandlingsloven), som ændret ved lov nr. 253 af 7. april 2004 og lov nr. 1417 af 22. december 2004 om gennemførelse af direktiv 2000/78 (herefter »forskelsbehandlingsloven«) fastsætter i stk. 1, at begrebet »forskelsbehandling« i denne lovs forstand omfatter enhver direkte eller indirekte forskelsbehandling bl.a. på grund af alder.

7 Forskelsbehandlingslovens § 2, stk. 1, fastsætter:

»En arbejdsgiver må ikke forskelsbehandle lønmodtagere eller ansøgere til ledige stillinger ved ansættelse, afskedigelse, forflyttelse, forfremmelse eller med hensyn til løn- og arbejdsvilkår.«

8 Forskelsbehandlingslovens § 3, stk. 3 og 4, bestemmer:

»3. Forbuddet mod forskelsbehandling gælder tillige enhver, der fastsætter bestemmelser og træffer afgørelse om adgang til at udøve selvstændigt erhverv.

4. Forbuddet mod forskelsbehandling gælder tillige enhver, der træffer beslutning om medlemskab af og deltagelse i en lønmodtager- eller arbejdsgiverorganisation, og de fordele, sådanne organisationer giver medlemmerne.«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

9 A, der er født i 1948, blev i 1978 ansat som faglig medarbejder i en lokalafdeling i arbejdstagerorganisationen HK. I 1980 overgik hun til ansættelse i hovedforbundet. Hun blev i 1992 på HK's sektorkongres valgt som næstformand i sektoren HK/Service, senere HK/Privat, og i 1993 valgt som formand for den pågældende sektor. A blev dernæst genvalgt hvert fjerde år og bestred hvervet som sektorformand frem til den 8. november 2011, hvor hun var fyldt 63 år og havde overskredet aldersgrænsen i § 9 i HK/Privats sektorlove for at kunne genopstille til formandsvalget det pågældende år. Denne bestemmelse fastsætter nemlig, at kun medlemmer, der på valgdagen ikke er fyldt 60 år, kan vælges til hvervet som formand, idet denne aldersgrænse forlænges til 61 år for medlemmer, der er blevet genvalgt efter kongressen i 2005.

10 A indgav en klage til Ligebehandlingsnævnet, hvori hun gjorde gældende, at hun var blevet udsat for forskelsbehandling på grund af alder. Ved afgørelse af 22. juni 2016 fastslog Ligebehandlingsnævnet, at den omstændighed, at A på grund af sin alder blev afskåret fra at genopstille ved valget til formand for HK/Privat i forbindelse med kongressen for 2011, var i strid med forskelsbehandlingsloven, og pålagde HK at betale A et beløb på 25 000 DKK i erstatning med tillæg af renter.

11 Da denne afgørelse ikke blev fuldbyrdet, anlagde Ligebehandlingsnævnet, som mandatar for A, sag ved Københavns byret (Danmark) mod HK. Da sagen rejste principielle spørgsmål, blev den henvist til Østre Landsret (Danmark).

12 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at afgørelsen af den foreliggende tvist, afhænger af spørgsmålet om, hvorvidt A som politisk valgt formand for HK/Privat er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2000/78, eftersom det – såfremt dette er tilfældet – er ubestridt, at hun i henhold til § 9 i denne fagforenings sektorlove er blevet udsat for en direkte forskelsbehandling på grund af alder i strid med dette direktiv.

13 Den forelæggende ret har fremhævet, at A som valgt formand for en sektor ikke havde status som ansat i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i lov om retsforholdet mellem arbejdsgivere og funktionærer (funktionærloven), i hvilket hverv hun var underlagt instruktioner fra en overordnet, men varetog et politisk tillidshverv under ansvar over for HK/Privats sektorkongres, som havde valgt hende. Dette hverv indebar ligeledes, at hun var bundet af en fortrolighedsforpligtelse. Hendes funktioner som formand indeholdt imidlertid visse elementer, der er karakteristiske for lønmodtagere.

14 I denne henseende har den forelæggende ret anført, at de funktioner, som A udførte som formand for HK/Privat, bestod i at varetage denne sektors overordnede ledelse, at fastlægge politikken inden for sektorens fagområder, at indgå og forny overenskomster samt at sikre overholdelsen af disse. Hun gennemførte desuden beslutninger truffet af sektorbestyrelsen, sektorkongressen og HK/Danmarks hovedbestyrelse, hvori A også var medlem.

15 Hvad angår A's ansættelsesvilkår har den forelæggende ret anført, at A i henhold til »kontrakt for valgte« af 27. oktober 2009, der er underskrevet af A, var ansat hos HK/Privat på fuld tid og ikke udøvede nogen anden erhvervsaktivitet. Hun oppebar en månedlig løn svarende til et bestemt løntrin i staten. Hun var ikke underlagt en overenskomst, men HK's sektorlove. Desuden fandt ferieloven anvendelse for hende.

16 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at Domstolen ikke præcist har defineret begreberne »lønnet beskæftigelse«, »selvstændig erhvervsvirksomhed« og »erhvervsmæssig beskæftigelse«, der er nævnt i artikel 3, stk. 1, litra a), i direktiv 2000/78, eller har taget stilling til, hvorvidt politisk valgte medlemmer af en arbejdstagerorganisation er omfattet af dette direktivs anvendelsesområde.

17 På denne baggrund har Østre Landsret (Danmark) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 3, stk. 1, litra a), i [direktiv 2000/78] fortolkes således, at en politisk valgt sektorformand i en fagforening under de ovenfor beskrevne faktiske omstændigheder er omfattet af direktivets anvendelsesområde?«

Om det præjudicielle spørgsmål

18 Indledningsvis bemærkes, at selv om den forelæggende ret formelt har begrænset sine spørgsmål alene til fortolkningen af visse EU-retlige bestemmelser, er en sådan omstændighed ikke til hinder for, at Domstolen oplyser den om alle de momenter angående fortolkningen af EU-retten, som kan være til nytte ved afgørelsen af den sag, som verserer for den, uanset om den henviser til dem i sit spørgsmål. Det tilkommer herved Domstolen fra samtlige de oplysninger, der er fremlagt af den forelæggende ret, navnlig af forelæggelsesafgørelsens præmisser, at udlede de EU-retlige elementer, som det under hensyn til hovedsagens genstand er nødvendigt at fortolke (dom af 12.3.2020, Caisse d'assurance retraite et de la santé au travail d'Alsace-Moselle, C-769/18, EU:C:2020:203, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).

19 I den foreliggende sag vedrører det præjudicielle spørgsmål anvendelsesområdet for direktiv 2000/78 som omhandlet i direktivets artikel 3, stk. 1, litra a). Eftersom tvisten i hovedsagen vedrører betingelserne for at være valgbar til formand for en arbejdstagerorganisation, kan det imidlertid ikke udelukkes, at dette direktivs artikel 3, stk. 1, litra d), som bl.a. vedrører deltagelse af personer i en arbejdstagerorganisation, ligeledes finder anvendelse i denne tvist.

20 Det skal derfor fastslås, at den forelæggende ret med sit spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om artikel 3, stk. 1, litra a) og d), i direktiv 2000/78 skal fortolkes således, at en aldersgrænse, der er fastsat i en arbejdstagerorganisations vedtægter, for at kunne vælges til hvervet som formand for denne organisation er omfattet af dette direktivs anvendelsesområde.

Artikel 3, stk. 1, litra a), i direktiv 2000/78

21 Det følger af ordlyden af artikel 3, stk. 1, litra a), i direktiv 2000/78, at inden for rammerne af Den Europæiske Unions beføjelser finder dette direktiv anvendelse både i den offentlige og den private sektor, herunder offentlige organer, på alle personer for så vidt angår vilkårene for adgang til lønnet beskæftigelse, udøvelse af selvstændig erhvervsvirksomhed og erhvervsmæssig beskæftigelse, herunder udvælgelseskriterier og ansættelsesvilkår, uanset branche og uanset niveau i erhvervshierarkiet, herunder i henseende til forfremmelse.

22 Tvisten i hovedsagen vedrører, således som det fremgår af nærværende doms præmis 9, en bestemmelse i HK/Privats sektorlove, hvorefter kun medlemmer af dette arbejdstagerforbund, der på valgdagen ikke er fyldt 60 år, eller i visse tilfælde 61 år, kan vælges til hvervet som formand.

23 Det er ubestridt, at fastsættelsen af en sådan aldersgrænse udgør et »vilkår for adgang« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, litra a), i direktiv 2000/78 til det nævnte hverv som formand. I denne forbindelse har Domstolen allerede haft lejlighed til at fastslå, at en national bestemmelse, der fastsætter en øvre aldersgrænse for ansættelse i en stilling, påvirker ansættelsesvilkårene for de berørte og skal derfor anses for at fastsætte regler for adgang til lønnet beskæftigelse som omhandlet i denne bestemmelse (jf. i denne retning dom af 15.11.2016, Salaberria Sorondo, C-258/15, EU:C:2016:873, præmis 25 og den deri nævnte retspraksis).

24 HK og Fagbevægelsens Hovedorganisation, der er et forbund, som organiserer 79 arbejdstagerorganisationer (herefter »FH«), som intervenerede i sagen for den forelæggende ret, er derimod af den opfattelse, at et sådant hverv ikke er omfattet af begreberne »lønnet beskæftigelse«, »selvstændig erhvervsvirksomhed« og »erhvervsmæssig beskæftigelse«, der ligeledes fremgår af artikel 3, stk. 1, litra a), i direktiv 2000/78. De har nærmere bestemt anført, at bortset fra selvstændig erhvervsvirksomhed, som der under alle omstændigheder ikke kan være tale om for så vidt angår det omtvistede hverv som formand, er anvendelsen af denne bestemmelse begrænset til stillinger, der besættes af »arbejdstagere« som omhandlet i artikel 45 TEUF, og at den person, der bestrider hvervet som formand, ikke kan kvalificeres således.

25 Det skal i denne henseende konstateres, at direktiv 2000/78 ikke henviser til medlemsstaternes ret med henblik på at definere begrebet »vilkårene for adgang til lønnet beskæftigelse, udøvelse af selvstændig erhvervsvirksomhed og erhvervsmæssig beskæftigelse«. Det følger imidlertid af såvel kravene om en ensartet anvendelse af EU-retten som af lighedsprincippet, at en bestemmelse i EU-retten, som ikke indeholder nogen udtrykkelig henvisning til medlemsstaternes ret med henblik på at fastlægge dens betydning og rækkevidde, normalt skal undergives en selvstændig og ensartet fortolkning i hele Unionen (dom af 23.4.2020, Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI, C-507/18, EU:C:2020:289, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis).

26 Da det nævnte direktiv ikke definerer ordene »vilkårene for adgang til lønnet beskæftigelse, udøvelse af selvstændig erhvervsvirksomhed og erhvervsmæssig beskæftigelse«, bør disse fortolkes i overensstemmelse med deres sædvanlige betydning i almindelig sprogbrug, idet der skal tages hensyn til den kontekst, hvori de anvendes, og de mål, der forfølges med den lovgivning, som de udgør en del af (dom af 23.4.2020, Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI, C-507/18, EU:C:2020:289, præmis 32 og den deri nævnte retspraksis).

27 Som generaladvokaten har anført i punkt 32 i forslaget til afgørelse følger det af den samtidige anvendelse af begreberne »lønnet beskæftigelse«, »udøvelse af selvstændig erhvervsvirksomhed« og »erhvervsmæssig beskæftigelse«, at artikel 3, stk. 1, litra a), i direktiv 2000/78 omfatter alle

regler, der fastsætter vilkår for adgang til enhver erhvervsmæssig aktivitet uanset arten og indholdet heraf. De nævnte begreber skal nemlig forstås i bred forstand, således som det fremgår af en sammenligning af de forskellige sprogversioner af denne bestemmelse og anvendelsen af generelle udtryk heri, såsom »*travail*«, »*ejercicio profesional*«, »*Erwerbstätigkeit*«, »*occupation*« et »*beroep*« på henholdsvis fransk, spansk, tysk, engelsk og nederlandsk, navnlig for begrebet »erhvervsmæssig beskæftigelse«.

28 Ud over den omstændighed, at den nævnte bestemmelse udtrykkeligt omhandler selvstændig erhvervsvirksomhed, følger det ligeledes af udtrykkene »lønnet beskæftigelse« og »erhvervsmæssig beskæftigelse«, forstået i deres sædvanlige betydning, at EU-lovgiver ikke har haft til hensigt at begrænse anvendelsesområdet for direktiv 2000/78 til stillinger, der besættes af en »arbejdstager« som omhandlet i artikel 45 TEUF, der ifølge Domstolens faste praksis er en person, som i en vis periode præsterer ydelser mod vederlag for en anden og efter dennes anvisninger (jf. i denne retning dom af 15.7.2021, Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, præmis 49 og den deri nævnte retspraksis).

29 Det følger i øvrigt af andre dele af ordlyden af artikel 3, stk. 1, litra a), i direktiv 2000/78, at direktivets anvendelsesområde ikke er begrænset til kun at omfatte vilkårene for adgang til stillinger, der besættes af »arbejdstagere« som omhandlet i artikel 45 TEUF. I henhold til ordlyden af denne førstnævnte bestemmelse finder det nævnte direktiv således anvendelse »både i den offentlige og den private sektor, herunder offentlige organer, på alle personer [...] uanset branche og uanset niveau i erhvervshierarkiet«.

30 Ordlydsfortolkningen af artikel 3, stk. 1, litra a), i direktiv 2000/78 bekræftes af direktivets formål, hvoraf det fremgår, at begrebet »vilkårene for adgang til lønnet beskæftigelse […] og erhvervsmæssig beskæftigelse«, der definerer dette direktivs anvendelsesområde, ikke fortolkes indskrænkende (jf. i denne retning dom af 23.4.2020, Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI, C-507/18, EU:C:2020:289, præmis 39).

31 I overensstemmelse med artikel 1 i direktiv 2000/78, og som det fremgår af såvel titlen på og præamblen til som indholdet af og formålet med direktiv 2000/78, tilsigter dette direktiv at fastlægge en generel ramme for at bekæmpe forskelsbehandling bl.a. på grund af alder for så vidt angår »beskæftigelse og erhverv« med henblik på at gennemføre princippet om ligebehandling i medlemsstaterne ved at yde alle personer en effektiv beskyttelse mod forskelsbehandling bl.a. på grund af denne årsag (dom af 23.4.2020, Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI, C-507/18, EU:C:2020:289, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).

32 9. betragtning til dette direktiv fremhæver navnlig, at beskæftigelse og erhverv er afgørende områder, når det gælder om at sikre lige muligheder for alle og bidrage effektivt til, at alle borgere kan deltage i fuldt omfang i det økonomiske, kulturelle og sociale liv, og til den personlige udvikling. I denne retning anføres det ligeledes i 11. betragtning til det nævnte direktiv, at forskelsbehandling på grund af bl.a. alder kan hindre opfyldelsen af målene i EUF-traktaten, særlig opnåelsen af et højt beskæftigelsesniveau og et højt socialt beskyttelsesniveau, højnelse af levestandarden og livskvaliteten, økonomisk og social samhørighed og solidaritet samt fri bevægelighed for personer.

33 Det skal i denne henseende bemærkes, at direktiv 2000/78 er blevet vedtaget på grundlag af artikel 13 EF, efter ændring nu artikel 19, stk. 1, TEUF, hvorved Unionen tillægges en beføjelse til at træffe hensigtsmæssige foranstaltninger til at bekæmpe forskelsbehandling på grund af bl.a. alder. Dette direktiv konkretiserer således på det område, som det omfatter, det generelle princip

om forbud mod forskelsbehandling, der nu er fastsat i artikel 21 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«) (dom af 23.4.2020, Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI, C-507/18, EU:C:2020:289, præmis 35 og 38 og den deri nævnte retspraksis).

34 Som generaladvokaten har anført i punkt 37 i forslaget til afgørelse, er direktiv 2000/78 derfor ikke en afledt EU-retsakt som dem, der bl.a. er baseret på artikel 153, stk. 2, TEUF, som alene har til formål at beskytte arbejdstagere som den svageste part i et arbejdsforhold. Direktivet har derimod til formål at tilgodese samfundsmæssige og almene interesser med det øjemed at afskaffe alle hindringer, der er begrundet i forskelsbehandling, for adgangen til levevej og for evnen til at bidrage til samfundet gennem arbejde uanset den juridiske kvalificering af det arbejde, der er tale om.

35 For så vidt som hvervet som formand for sektoren HK/Privat, således som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, som gengivet i denne doms præmis 15, udgør en reel og faktisk beskæftigelse, bl.a. for så vidt som der er tale om fuldtidsbeskæftigelse, der aflønnes ved en månedlig løn, afhænger spørgsmålet om, hvorvidt vilkårene for adgang til et sådant hverv er omfattet af direktiv 2000/78, følgelig ikke af, om en sådan formand kvalificeres som arbejdstager som omhandlet i nærværende doms præmis 28.

36 HK og FH har i øvrigt i deres indlæg for Domstolen gjort gældende, at de nævnte vilkår for adgang er udelukket fra direktivets anvendelsesområde, eftersom formandskabet for en arbejdstagerorganisation, såsom sektoren HK/Privat, er et hverv af politisk karakter, og det er denne organisations medlemmer, som vælger formanden.

37 Denne argumentation kan imidlertid ikke tiltrædes.

38 For det første udelukker direktiv 2000/78 nemlig ikke vilkårene for adgang til en lønnet beskæftigelse eller en erhvervsmæssig beskæftigelse fra sit anvendelsesområde, i tilfælde hvor den pågældende ansatte er blevet valgt til dette hverv. I denne forbindelse har Domstolen fastslået, at metoden til at besætte en stilling ikke påvirker dette direktivs anvendelse (jf. i denne retning dom af 25.4.2013, Asociația Accept, C-81/12, EU:C:2013:275, præmis 45).

39 For det andet følger det ikke af direktiv 2000/78, at stillinger af politisk karakter er udelukket fra direktivets anvendelsesområde. Tværtimod finder direktivet i henhold til dets artikel 3, stk. 1, litra a), anvendelse både i den offentlige og den private sektor »uanset branche«. Hertil kommer, at når direktivet giver medlemsstaterne mulighed for at undlade at anvende den ordning, som det fastsætter, på visse erhvervsmæssige aktiviteter, præciserer det de pågældende former for aktiviteter. Direktivets artikel 3, stk. 4, bestemmer, at i det omfang dette direktiv vedrører forskelsbehandling på grund af handicap eller alder, finder det ikke anvendelse på tjeneste i de væbnede styrker.

40 Som generaladvokaten har anført i punkt 48 i forslaget til afgørelse, vil formålet, der forfølges med direktiv 2000/78, som anført i nærværende doms præmis 31-34, ikke kunne opnås, hvis den beskyttelse mod forskelsbehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv, som det sikrer, afhænger af arten af de funktioner, der udøves inden for rammerne af en bestemt lønnet beskæftigelse.

41 Ovenstående betragtninger drages ikke i tvivl af det argument, som FH fremførte i retsmødet, hvorefter anvendelsen af artikel 3, stk. 1, litra a), i direktiv 2000/78 på valget til et hverv som formand for en arbejdstagerorganisation er i strid med artikel 3, stk. 1, i Den Internationale

Arbejdsorganisations (ILO's) konvention nr. 87 af 9. juli 1948 om foreningsfrihed og beskyttelse af retten til at organisere sig, hvoraf det følger, at fagforeningerne er frie til bl.a. at vælge deres repræsentanter.

42 Arbejdstagerorganisationernes ret til frit at vælge deres repræsentanter indgår i øvrigt i den foreningsfrihed, der er knæsat i chartrets artikel 12, som direktivet ikke anfægter, således som det fremgår af femte betragtning til nævnte direktiv.

43 Som generaladvokaten har anført i punkt 59 i forslaget til afgørelse, skal fagforeningernes frihed til at vælge deres repræsentanter kunne forenes med forbuddet mod forskelsbehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv, der er genstand for dette direktiv, som en konkretisering af det generelle princip om forbud mod forskelsbehandling, der er fastsat i chartrets artikel 21, og som i øvrigt er omhandlet i ILO-konvention nr. 111 af 25. juni 1958 om forskelsbehandling (beskæftigelse og erhverv), som nævnt i fjerde betragtning til det nævnte direktiv.

44 Det følger således af chartrets artikel 52, stk. 1, at foreningsfriheden ikke er absolut, og dens udøvelse kan indeholde begrænsninger, forudsat at de er fastlagt i lovgivningen, og at de respekterer denne friheds væsentligste indhold samt proportionalitetsprincippet, dvs. at de er nødvendige og faktisk svarer til mål af almen interesse, der er anerkendt af Unionen, eller et behov for beskyttelse af andres rettigheder og friheder.

45 Dette er tilfældet i den foreliggende sag. De begrænsninger af udøvelsen af foreningsfriheden, der kan udledes af direktiv 2000/78, er netop fastlagt i lovgivningen, idet de følger direkte af dette direktiv. Disse begrænsninger overholder i øvrigt foreningsfrihedens væsentligste indhold, eftersom de udelukkende finder anvendelse med henblik på at opfylde formålene med direktiv 2000/78, dvs. sikre princippet om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv samt opnåelsen af et højt beskæftigelsesniveau og et højt socialt beskyttelsesniveau. De er derfor begrundet i disse formål (jf. analogt dom af 23.4.2020, Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI, C-507/18, EU:C:2020:289, præmis 50 og 51).

46 Sådanne begrænsninger overholder ligeledes proportionalitetsprincippet, for så vidt som begrundelserne for forskelsbehandling, der er forbudt, er opregnet i artikel 1 i direktiv 2000/78, hvis materielle og personelle anvendelsesområde er afgrænset i dette direktivs artikel 3, og indgrebet i udøvelsen af foreningsfriheden ikke går videre, end hvad der er nødvendigt for at nå det nævnte direktivs mål, idet det kun forbyder en arbejdstagerorganisations vedtægter, der udgør en forskelsbehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv (jf. analogt dom af 23.4.2020, Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI, C-507/18, EU:C:2020:289, præmis 52).

47 De begrænsninger af udøvelsen af foreningsfriheden, der kan udledes af direktiv 2000/78, er desuden nødvendige for at sikre de rettigheder med hensyn til beskæftigelse og erhverv, som tilkommer de personer, der tilhører de persongrupper, som er kendetegnet ved en af de i dette direktivs artikel 1 opregnede begrundelser (jf. analogt dom af 23.4.2020, Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI, C-507/18, EU:C:2020:289, præmis 53).

48 Det følger af det ovenstående, at »vilkårene for adgang« som omhandlet i artikel 3, stk. 1, litra a), i direktiv 2000/78 til hvervet som formand for en arbejdstagerorganisation er omfattet af dette direktivs anvendelsesområde.

Artikel 3, stk. 1, litra d), i direktiv 2000/78

49 Artikel 3, stk. 1, litra d), i direktiv 2000/78 fastsætter, at direktivet finder anvendelse bl.a. for så vidt angår deltagelse i en arbejdstagerorganisation.

50 Som generaladvokaten har anført i punkt 52 i forslaget til afgørelse, udgør den omstændighed, at vedkommende stiller op til formandsposten i en arbejdstagerorganisation, ligesom udøvelsen af hvervet som formand, når man er valgt, en form for »deltagelse« i en sådan organisation i udtrykkets sædvanlige betydning.

51 En sådan fortolkning opfylder formålet med direktiv 2000/78, som består i at fastlægge en generel ramme for bekæmpelsen af forskelsbehandling bl.a. på grund af alder med hensyn til beskæftigelse og erhverv, således at de begreber, som i direktivets artikel 3 præciserer direktivets anvendelsesområde, ikke kan fortolkes indskrænkende.

52 Det bemærkes endvidere, at EU-lovgiver i forbindelse med arbejdskraftens frie bevægelighed, der er sikret ved artikel 45 TEUF, har fundet, at denne grundlæggende frihed omfatter disse arbejdstageres ret til at blive valgt som repræsentanter for fagforeningerne i deres beskæftigelsesstat. Som generaladvokaten har anført i punkt 53 i forslaget til afgørelse, er anvendelsesområdet for direktiv 2000/78, der er omhandlet i direktivets artikel 3, stk. 1, litra d), således taget fra Rådets forordning (EØF) nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet (EFT 1968, L 257, s. 2), som i artikel 8, stk. 1, fastsatte, at en arbejdstager har ret til at være valgbar til organer, der repræsenterer arbejdstagerne i de pågældende virksomheder, mens artikel 8, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 492/2011 af 5. april 2011 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Unionen (EUT 2011, L 141, s. 1), som erstattede forordning nr. 1612/68, fastsætter, at den ret til ligebehandling, som en arbejdstager har med hensyn til medlemskab af fagforeninger og udøvelse af fagforeningsrettigheder, omfatter adgang til administrative eller ledende stillinger i en fagforening.

53 Under disse omstændigheder skal det fastslås, at udøvelsen af hvervet som formand for en arbejdstagerorganisation som den i hovedsagen omhandlede ligeledes er omfattet af artikel 3, stk. 1, litra d), i direktiv 2000/78.

54 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 3, stk. 1, litra a) og d), i direktiv 2000/78 skal fortolkes således, at en aldersgrænse for at kunne vælges til hvervet som formand for en arbejdstagerorganisation, der er fastsat i denne organisations vedtægter, er omfattet af dette direktivs anvendelsesområde.

Sagsomkostninger

55 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

Artikel 3, stk. 1, litra a) og d), i Rådets direktiv 2000/78/EF af 27. november 2000 om generelle rammebestemmelser om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv skal fortolkes således, at en aldersgrænse for at kunne vælges til hvervet som formand for en arbejdstagerorganisation, der er fastsat i denne organisations vedtægter, er omfattet af dette direktivs anvendelsesområde.

Prechal Passer Biltgen

Wahl Arastey Sahún

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 2. juni 2022.

A. Calot Escobar
Justitssekretær

A. Prechal
Formand for Anden Afdeling